

Ερευνητική εργασία Research article

Κρατούμενοι Ελληνικών φυλακών: Συσχέτιση δημογραφικών και ψυχοκοινωνικών δεδομένων με τα διαπραχθέντα εγκλήματα

Α. Αποστολόπουλος,¹ Ι. Μιχόπουλος,¹ Ε. Ρίζος,¹ Β. Μάνθου,³
Γ. Τζεφεράκος,¹ Γ. Καλέμη,¹ Χ. Παπαγεωργίου,² Α. Δουζένης¹

¹Β' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, ΕΚΠΑ, ΠΓΝ «Αττικόν»,

²Α' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο Νοσοκομείο,

³Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ), Αθήνα

Ψυχιατρική 2018, 29:137–148

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας προκύπτει σύνδεση αρκετών ψυχοκοινωνικών στοιχείων και γεγονότων ζωής γενικότερα, με την παραβατικότητα. Το φύλο, η χρήση κάνναβης και ναρκωτικών αποτελούν σταθερό παράγοντα σύνδεσης με την παραβατικότητα. Ομοίως η βιαιοπραγία δείχνει να είναι πιθανότερη στις χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις και σε άτομα με χαμηλότερη εκπαίδευση. Τα δεδομένα στον ελλαδικό χώρο για τη σύνδεση αυτών των παραγόντων με το βίαιο ή μη έγκλημα, ειδικά σε παραβατικούς πληθυσμούς, είναι περιορισμένα. Η παρούσα μελέτη, αποτελεί προσπάθεια καταγραφής δημογραφικών και ψυχοκοινωνικών δεδομένων και συσχέτισης αυτών, με το βίαιο ή μη έγκλημα, σε κρατούμενους δύο Ελληνικών φυλακών. Το σύνολο των εξετασθέντων περιλαμβάνει 308 άρρενες κρατούμενους σε σύνολο 1300 κρατουμένων, ηλικίας από 18 ως 77 ετών. Η έρευνα διεξήχθη από τον Ιανουάριο του 2012 ως τον Αύγουστο του 2013 στο κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού και στο κατάστημα κράτησης Δομοκού. Συμπερασματικά προκύπτει πως υπερτερούν ποσοτικά τα μη βίαια εγκλήματα (69,1%), ενώ για τους κρατούμενους προκύπτει πως κατά μέσον όρο είναι κάτοικοι αστικών περιοχών (67,2%), μικρής ηλικίας, δεν είναι έγγαμοι (69,1%) και συνάπτουν μικρής διάρκειας σχέσεις (53,8%). Έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις, δεν ζουν μόνοι και εργάζονταν το τελευταίο εξάμηνο πριν τη φυλάκιση σε εργασία χειρωνακτική. Είναι χαμηλής βαθμίδας εκπαίδευσης (52,5%), με κακές σχολικές επιδόσεις, διαπληκτίζονταν με τους συμμαθητές τους, παρουσίαζαν σε υψηλά ποσοστά, ιστορικό πυρομανίας (66,2%) και κακοποίησης ζώων (65,2%). Αναφέρουν καλές σχέσεις με τους γονείς, ωστόσο, έχουν βιώσει βία στη γονεϊκή σχέση (49,3%), καθώς και κάποιου είδους βία κυρίως από τον πατέρα (83,7%) αλλά και από τη μητέρα τους (57,1%). Δεν συμμετέχουν σε συμμορίες απαραίτητα,

έχουν όμως ιστορικό χρήσης αλκοόλ (88,3%), κάνναβης και ναρκωτικών ουσιών. Ιστορικό χρήσης κάνναβης ανέφεραν 208 κρατούμενοι (67,5%). Από αυτούς οι 133 (63,9%) άρχισαν τη χρήση σε ηλικία 10–15 ετών. Ιστορικό χρήσης ναρκωτικών ανέφεραν οι 179 κρατούμενοι (58,5%), όπου οι μισοί περίπου εξ αυτών (50,3%) ανέφεραν συνδυασμό ναρκωτικών ουσιών. Για το 40,8% (n=73) η έναρξη της χρήσης ναρκωτικών τοποθετείται σε ηλικία 10–15 ετών, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (46,4%) των κρατουμένων, αναφέρει ως ηλικία έναρξης τα 16–20 έτη. Τα ανωτέρω χαρακτηριστικά, αν και διαφοροποιούνται σε μεγάλο βαθμό στους πληθυσμούς των κρατουμένων σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό, δεν φαίνεται να σχετίζονται σημαντικά με το βίαιο ή μη έγκλημα. Στους κρατούμενους με ιστορικό χρήσης ναρκωτικών ουσιών καθώς και σε αυτούς που είχαν απαλλαγεί από τα στρατιωτικά τους καθήκοντα, παρατηρήθηκε κατά 65% και 49% μικρότερη πιθανότητα αντίστοιχα να έχουν διαπράξει βίαιο έγκλημα.

Λέξεις ευρητήριο: Κρατούμενοι, δημογραφικά στοιχεία, ψυχοκοινωνικά δεδομένα, έγκλημα.

Εισαγωγή

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των κρατουμένων έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας προκειμένου να συσχετιστούν με την παραβατική συμπεριφορά και την πρόληψη της επικινδυνότητας. Το φύλο συνδέεται σταθερά με την παραβατικότητα. Στον γενικό πληθυσμό οι άνδρες είναι περισσότερο πιθανό να εκδηλώσουν επιθετική συμπεριφορά. Οι επιθετικές συμπεριφορές στον γενικό πληθυσμό κορυφώνονται στην όψιμη εφηβεία και την πρώιμη ενήλικη ζωή.¹ Η βιαιοπραγία φαίνεται να είναι πιθανότερη στις χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις, σε ανέργους, σε άστεγους και σε άτομα με χαμηλότερη εκπαίδευση.^{2–4}

Ένα άτομο έχει αυξημένες πιθανότητες επιθετικότητας εάν έχει ιστορικό συλλήψεων για βίαιη συμπεριφορά, ιστορικό ψυχιατρικής νοσηλείας πριν από την ηλικία των 18 ετών καθώς και αν υπάρχει ιστορικό εμπρησμών και κακοποίησης ζώων.¹

Η χρήση κάνναβης και ναρκωτικών συνδέεται με την εκδήλωση ένοπλης βίας, παρορμητικών-απερίσκεπτων πράξεων και βίαιων εγκλημάτων.⁵ Ένα από τα πλέον ισχυρά ευρήματα στη βιβλιογραφία είναι ότι η χρήση ουσιών αυξάνει την πιθανότητα για επιθετική συμπεριφορά.^{6–11} Μεγάλη επιδημιολογική έρευνα έδειξε ότι το 25% αυτών που πληρούσαν τα κριτήρια για εξάρτηση ή κατάχρηση από αλκοόλ και το 35% αυτών που πληρούσαν τα κριτήρια εξάρτησης ή κατάχρησης απαγορευμένων ουσιών, ήταν βίαιοι κατά το προηγούμενο έτος.¹ Επιπλέον σε άλλη μελέτη η χρήση ουσιών συνδέεται και με την ποινική υποτροπή.¹² Η χρήση ουσιών συνδέεται επίσης με την παρορμητική σεξουαλική συμπεριφορά. Επίσης

και οι δύο παράγοντες σχετίζονται περαιτέρω με την παραβατικότητα.^{13–14}

Η ιδρυματοποίηση, η κακοποίηση και τα προβλήματα συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία, καθώς και παράγοντες κινδύνου στην οικογένεια, όπως γονεϊκές συγκρούσεις, απουσία πατρικής φιγούρας, χρήση ουσιών στην οικογένεια και φυλάκιση γονέα,^{15–19} αυξάνουν την πιθανότητα για βία στην ενήλικη ζωή. Η παραβατικότητα στην παιδική ηλικία και οι από κοινού παραβατικές πράξεις με συνομηλίκους, συνδέονται με αύξηση της βαρύτητας των παραβάσεων και παγίωση της παραβατικής δράσης. Έχει βρεθεί ότι τα κακοποιημένα αγόρια τείνουν να γίνονται συχνότερα επιθετικά, αντίθετα τα κακοποιημένα κορίτσια τείνουν να επαναλαμβάνουν τη θυματοποίηση στις σχέσεις τους ως ενήλικοι.²⁰ Η σοβαρότητα της παιδικής κακοποίησης και συναισθηματικής παραμέλησης, επιφέρουν υψηλότερα επίπεδα ψυχολογικής δυσφορίας και περαιτέρω εμφάνιση δυσπροσαρμοστικών χαρακτηριστικών προσωπικότητας.²¹

Πρόσθετες αναλύσεις σε εφήβους αποκάλυψαν ότι δύο παράμετροι: (α) η αντίληψη των γεγονότων της ζωής τους και (β) η έκθεση σε παραβατικές συμπεριφορές με τους συνομηλίκους, είχαν σχέση με την προσωπική τους θυματοποίηση.²² Οι έφηβοι με χαμηλή αυτοεκτίμηση είναι ευάλωτοι σε επιρροές από συμμαθητές τους με ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά, συγκεκριμένα, απάθεια-συναισθηματική ψυχρότητα (callous-unemotional traits) και αίσθημα μεγαλειότητας χειραγώγησης (grandiose-manipulative traits).^{23,24} Η εκδήλωση αυτών των χαρακτηριστικών σχετίζεται με την παιδική κακοποίηση και αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για την ανάπτυξη και περαιτέρω εκδήλωση συμπεριφορών υψηλού κινδύνου, όπως η

συμμετοχή σε βία (συμπλοκές), το σεξ με αγνώστους και η ευκαιριακή χωρίς μέτρο κατανάλωση αλκοόλ.²⁵

Η παιδική κακοποίηση σχετίζεται επίσης, με την επιθετικότητα, τη χρήση παράνομων ουσιών, το κάπνισμα, την παρορμητικότητα και την κατάχρηση αλκοόλ.²⁶ Σε έρευνα μελέτης διαγενεακού ιστορικού αντικοινωνικής συμπεριφοράς,²⁷ προέκυψαν τρεις μορφές αντικοινωνικού οικογενειακού δένδρου: Η πρώτη αφορά σε ελάχιστο οικογενειακό ιστορικό προβληματικών συμπεριφορών (70,3% του δείγματος), η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και προβλήματα συμπεριφοράς γονέων και απογόνων. Η δεύτερη (9,4% του δείγματος) χαρακτηρίζεται από εγκληματικές συμπεριφορές, ψυχοπαθολογία, διαταραχές χρήσης ουσιών και διαγενεακό ιστορικό προβληματικών συμπεριφορών και η τρίτη (20,3% του δείγματος), χαρακτηρίζεται από αλκοολισμό, ψυχοπαθολογία και πληθώρα ποινικών υποτροπών.

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας προκύπτει σύνδεση αρκετών γεγονότων ζωής με την παραβατικότητα, ωστόσο δεδομένα που να αφορούν στη σύνδεση αυτών των γεγονότων με το είδος του εγκλήματος σε «ποινικούς» πληθυσμούς, δεν φαίνεται να επαρκούν. Στη συγκεκριμένη μελέτη επιχειρήθηκε η καταγραφή δημογραφικών και ψυχοκοινωνικών δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο της συσχέτισης αυτών των παραγόντων με το βίαιο έναντι του μη βίαιου εγκλήματος σε πληθυσμό ανδρών κρατούμενων σε Ελληνικές φυλακές. Η διερεύνηση περαιτέρω παραγόντων-γεγονότων ζωής που οδηγούν σε εγκληματική δράση, έχει ως απώτερο στόχο τόσο την πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς, όσο και την πρόληψη της ποινικής υποτροπής.

Υψικό και μέθοδος

Πρόκειται για μια έρευνα η οποία διεξήχθη σε δύο Ελληνικά καταστήματα κράτησης. Συγκεκριμένα, σε δύο τμήματα (πτέρυγες) του σωφρονιστικού καταστήματος Κορυδαλλού και στο σωφρονιστικό κατάστημα Δομοκού, από τον Ιανουάριο του 2012 έως τον Αύγουστο του 2013. Το σύνολο των εξετασθέντων περιλαμβάνει 308 άρρενες κρατούμενους σε σύνολο 1300 κρατούμενων, ηλικίας από 18 ως 77 ετών. Η παρούσα μελέτη έλαβε χώρα στα πλαίσια μνημονίου συνεργασίας της Β' Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής κλινικής ΕΚΠΑ με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τη-

ρώντας τους ισχύοντες κανόνες ιατρικής δεοντολογίας. Το πρωτόκολλο της μελέτης εγκρίθηκε από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του ΠΓΝ «Αττικόν». Η αξιολόγηση γινόταν σε προκαθορισμένες ημερομηνίες κατά το προαναφερθέν διάστημα και στα δύο καταστήματα κράτησης. Επιλέχθηκαν κρατούμενοι Έλληνες αλλά και αλλοδαποί οι οποίοι είτε είχαν Ελληνική υπηκοότητα είτε μπορούσαν να αντιληφθούν και να εκφραστούν στην Ελληνική γλώσσα επαρκώς. Οι κρατούμενοι εξετάστηκαν με τυχαία σειρά (κάθε δεύτερο όνομα) ανά πτέρυγα, από το μητρώο του σωφρονιστικού καταστήματος. Όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας και έδωσαν τη συναίνεσή τους. Αν κάποιος εξεταζόμενος δεν ήθελε να συμμετάσχει στην έρευνα ή δεν μπορούσε να κατανοήσει επαρκώς την Ελληνική γλώσσα, γινόταν εκ νέου επιλογή από τους εναπομείναντες (ανά δεύτερο όνομα). Αρνήθηκαν να συμμετάσχουν 57 άτομα, ενώ αποκλείστηκαν λόγω μη επαρκούς κατανόησης της Ελληνικής γλώσσας 88 άτομα. Η συλλογή των πληροφοριών έγινε κατά τη διάρκεια συνέντευξης σε έντυπο που περιελάμβανε τα εξής στοιχεία: ηλικία και εθνικότητα του κρατούμενου, σχέσεις του γονεϊκού ζεύγους και σχέσεις του εξεταζόμενου με τα γονεϊκά αντικείμενα, σχέσεις με τους συμμαθητές και επίπεδο εκπαίδευσης. Επίσης καταγράφηκε το ιστορικό ύπαρξης συγκεκριμένων ψυχοτραυματικών γεγονότων, η χρήση ουσιών (κάπνου, αλκοόλ, κάνναβης και ναρκωτικών), φαινόμενα πυρομανίας και κακοποίησης ζώων στην εφηβική ηλικία (κατ' αναφορά), η συμμετοχή σε συμμορία ή ως οργανωμένος οπαδός ομάδας, η παρούσα οικογενειακή κατάσταση, η ύπαρξη παιδιών και η σχέση με τη σύζυγο. Ελέγχθηκαν ακόμη, οι συνθήκες διαμονής πριν την παρούσα φυλάκιση και η εκπλήρωση ή μη της στρατιωτικής θητείας.

Αναφορικά με τη φυλάκιση, μετά από έλεγχο στο αρχείο των φυλακών εξετάστηκε ο αριθμός των φυλακίσεων και τα είδη των αδικημάτων για την παρούσα φυλάκιση. Τα είδη των αδικημάτων που αφορούσαν στην παρούσα φυλάκιση, χωρίστηκαν σε βίαια και μη βίαια και κατηγοριοποιήθηκαν σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.²⁸ Στα βίαια εγκλήματα συμπεριλήφθηκαν τα εξής: (1) Εγκλήματα κατά της ζωής, (2) Σωματικές βλάβες, (3) Εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, (4) Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και

(5) Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα. Στα μη βίαια εγκλήματα συμπεριλήφθηκαν τα εξής: (1) Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, (2) Χρέη προς το δημόσιο, (3) Εγκλήματα Ν. Περί Ναρκωτικών (Ν. 4139/2013), (4) Εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων, (5) Εγκλήματα κατά της τιμής, (6) Εγκλήματα σχετικά με τον γάμο, (7) Εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία, (8) Εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα, (9) Εγκλήματα σχετικά με τα υπομνήματα, (10) Εγκλήματα σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης, (11) Επιβουλή της δημόσιας τάξης και (12) Επαιτεία-Αλητεία. Όσοι κρατούμενοι φυλακίστηκαν για περισσότερα του ενός εγκλήματα, βίαια και μη βίαια, συμπεριλήφθηκαν στην κατηγορία των βίαιων εγκληματιών.

Στατιστική ανάλυση

Οι μέσες τιμές (mean), οι τυπικές αποκλίσεις (standard deviation, SD), οι διάμεσοι (median) και το ενδοτεταρτημοριακό εύρος (interquartile range) χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή των ποσοτικών μεταβλητών. Οι απόλυτες (N) και οι σχετικές (%) συχνότητες χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή των ποιοτικών μεταβλητών. Για τη σύγκριση αναλογιών χρησιμοποιήθηκε το Pearson's χ^2 test ή το Fisher's exact test όπου ήταν απαραίτητο. Για τη σύγκριση ποσοτικών μεταβλητών μεταξύ δύο ομάδων χρησιμοποιήθηκε το Student's t-test. Για την εύρεση ανεξάρτητων παραγόντων που σχετίζονται με το είδος

του εγκλήματος, έγινε ανάλυση λογαριθμιστικής παλινδρόμησης (logistic regression analysis) με τη διαδικασία διαδοχικής ένταξης/αφαίρεσης (stepwise) και προέκυψαν σχετικοί λόγοι (Odds ratio) με 95% διαστήματα εμπιστοσύνης (95% ΔΕ). Τα επίπεδα σημαντικότητας είναι αμφίπλευρα και η στατιστική σημαντικότητα τέθηκε στο 0,05. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 19.0.

Αποτελέσματα

Στα υπό μελέτη χαρακτηριστικά δεν βρέθηκε διαφορά μεταξύ των κρατούμενων του καταστήματος κράτησης Κορυδαλλού και του καταστήματος κράτησης Δομοκού. Όλοι οι κρατούμενοι εξετάστηκαν ως ενιαίο σύνολο. Το 51,3% των συμμετεχόντων είχε φυλακιστεί μία φορά, το 36,7% δύο έως πέντε φορές και το 12,0% πάνω από πέντε φορές. Το 87,7% των συμμετεχόντων ήταν Έλληνες, το 52,6% είχε βασική εκπαίδευση και το 40,6% μέση εκπαίδευση. Το 52,3% των συμμετεχόντων ήταν άγαμοι και το 39,9% των συμμετεχόντων είχαν παιδιά. Από τη συσχέτιση των δημογραφικών στοιχείων των κρατούμενων με το είδος του εγκλήματος (βίαιο-μη βίαιο) δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα (πίνακας 1). Όσον αφορά στα στοιχεία των σχέσεων στη γονεϊκή οικογένεια των κρατούμενων, όταν συγκρίθηκαν με το είδος του εγκλήματος δεν εμφάνισαν στατιστικά

Πίνακας 1. Το είδος εγκλήματος των συμμετεχόντων ανάλογα με τα δημογραφικά τους στοιχεία.

	Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ^2 test	
	Μη βίαια		Βίαια/ Και τα δύο			
	n	(%)	n	(%)		
Ηλικία (ΜΟ, ΤΑ)	37,9 (10,9)		39,2 (10,6)		0,339*	
Εθνικότητα	Έλληνας	190	70,4	80	29,6	0,219
	Αλλοδαπός	23	60,5	15	39,5	
Εκπαίδευση	Βασική	112	69,1	50	30,9	0,994
	Μέση/Ανώτερη (ΤΕΙ)/ Ανώτατη (ΑΕΙ)	101	69,2	45	30,8	
Έγγαμοι	Όχι	141	66,2	72	33,8	0,077
	Ναι	71	76,3	22	23,7	
Τέκνα	Ναι	85	69,1	38	30,9	0,988
	Όχι	128	69,2	57	30,8	

*Student's t-test

Πίνακας 2. Το είδος εγκλήματος των συμμετεχόντων ανάλογα με στοιχεία που αφορούν στην οικογένειά τους.

		Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ^2 test
		Μη βίαια		Βίαια/ Και τα δύο		
		n	(%)	n	(%)	
Σχέσεις γονεϊκού ζεύγους	Καλές	126	67,4	61	32,6	0,112
	Κακές	46	75,4	15	24,6	
	Αδιάφορες	23	59,0	16	41,0	
	Διαζύγιο/Διάσταση	18	85,7	3	14,3	
Βία στο γονεϊκό ζεύγος	Όχι	109	69,9	47	30,1	0,783
	Ναι	104	68,4	48	31,6	
Σχέση με τον πατέρα	Καλή	133	69,3	59	30,7	0,360
	Κακή	47	74,6	16	25,4	
	Αδιάφορη	33	62,3	20	37,7	
Βία από τον πατέρα	Όχι	31	67,4	15	32,6	0,788
	Ναι	179	69,4	79	30,6	
Σχέση με τη μητέρα	Καλή	169	69,0	76	31,0	0,115
	Κακή	13	92,9	1	7,1	
	Αδιάφορη	30	63,8	17	36,2	
Βία από τη μητέρα	Όχι	85	68,0	40	32,0	0,727
	Ναι	123	69,9	53	30,1	

σημαντικές συσχετίσεις (πίνακας 2). Η συσχέτιση επίσης των στοιχείων από τη σχολική ζωή των κρατούμενων με το είδος του εγκλήματος δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα (πίνακας 3).

Ιστορικό χρήσης ναρκωτικών ανέφεραν οι 179 κρατούμενοι (58,5%). Οι μισοί περίπου εξ αυτών (50,3%) ανέφεραν συνδυασμό ναρκωτικών ουσιών, οι 43 (24,3%) ανέφεραν αποκλειστική χρήση ηρωίνης, οι 38 (21,5%) αποκλειστική χρήση κοκαΐνης και οι 7 (4,0%) αποκλειστική χρήση χαπιών (βενζοδιαζεπίνες). Από τον έλεγχο του ιστορικού χρήσης ουσιών προέκυψε αρνητική συσχέτιση της χρήσης κάνναβης και της χρήσης ναρκωτικών με το βίαιο έγκλημα, ενώ η χρήση καπνού και αλκοόλ δεν συσχετίστηκε στατιστικά σημαντικά με το είδος του εγκλήματος (πίνακας 4).

Υψηλά τα ποσοστά αντικοινωνικών συμπεριφορών που καταγράφηκαν στον υπό μελέτη πληθυσμό. Χωρίς ωστόσο από τη συσχέτιση αυτών των στοιχείων με το είδος του εγκλήματος να προκύψουν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα (πίνακας 5). Όσον αφορά

στις συνθήκες διαμονής, τον παράγοντα εργασία και την απαλλαγή από τη στρατιωτική θητεία, προέκυψε θετική συσχέτιση της απαλλαγής από τα στρατιωτικά καθήκοντα με το μη βίαιο έγκλημα (πίνακας 6).

Στη συνέχεια έγινε πολυπαραγοντική λογιστική παλινδρόμηση έχοντας ως εξαρτημένη μεταβλητή τη διάπραξη βίαιων/μη βίαιων εγκλημάτων, ανεξάρτητες τα δημογραφικά και λοιπά στοιχεία των συμμετεχόντων, με τη μέθοδο διαδοχικής ένταξης/αφαίρεσης (stepwise), προέκυψε πως οι συμμετέχοντες που έκαναν χρήση ναρκωτικών και οι συμμετέχοντες που είχαν απαλλαγεί από τα στρατιωτικά τους καθήκοντα, παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές θετικές συσχετίσεις με το μη βίαιο έγκλημα, ($p=0,001$) και ($p=0,029$) αντίστοιχα (πίνακας 7).

Συζήτηση

Στην παρούσα έρευνα συγκρίθηκαν δύο πληθυσμοί κρατούμενων. Τα ευρήματα αναδεικνύουν μικρές διαφορές μεταξύ των ατόμων που καταδικά-

Πίνακας 3. Το είδος εγκλήματος των συμμετεχόντων ανάλογα με στοιχεία που αφορούν στη σχολική τους ζωή.

		Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ^2 test
		Μη βίαια		Βίαια/Και τα δύο		
		n	(%)	n	(%)	
Σχολικές επιδόσεις	Καλές/Μέτριες	90	69,2	40	30,8	0,981
	Κακές	123	69,1	55	30,9	
Σχέσεις με τους συμμαθητές	Καλές	69	68,3	32	31,7	0,358
	Κακές	33	78,6	9	21,4	
	Διαπληκτισμοί	111	67,3	54	32,7	
Σχολική κακοποίηση	Όχι	159	69,1	71	30,9	0,987
	Ναι	54	69,2	24	30,8	
Κακοποιητής ο ίδιος	Όχι	121	67,6	58	32,4	0,486
	Ναι	92	71,3	37	28,7	

Πίνακας 4. Το είδος του εγκλήματος, ανάλογα με το ιστορικό χρήσης ουσιών.

		Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ^2 test
		Μη βίαια		Βίαια/ Και τα δύο		
		n	(%)	n	(%)	
Χρήση καπνού	Όχι	10	76,9	3	23,1	0,761
	Ναι	203	68,8	92	31,2	
Χρήση αλκοόλ	Όχι	26	72,2	10	27,8	0,672
	Ναι	187	68,8	85	31,3	
Χρήση κάνναβης	Όχι	58	58,0	42	42,0	0,003
	Ναι	155	74,5	53	25,5	
Χρήση ναρκωτικών	Όχι	71	55,9	56	44,1	<0,001
	Ναι	141	78,8	38	21,2	

στηκαν για βίαια εγκλήματα και αυτών που δεν διέπραξαν βίαιο έγκλημα. Πρέπει να τονισθεί ότι δεν υπήρξε σύγκριση με δείγμα με παρόμοια δημογραφικά χαρακτηριστικά, αλλά χωρίς ποινικό ιστορικό. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας σκιαγραφούν έναν εξαιρετικά επιβαρυσμένο κοινωνικά πληθυσμό και υπογραμμίζουν τη σημασία των κακών οικογενειακών σχέσεων και της πρώιμης έναρξης κατάχρησης ουσιών στον τομέα της εγκληματικότητας.

Στο δείγμα πληθυσμού της παρούσας έρευνας η μέση τιμή της ηλικίας όσων διέπραξαν μη βίαια εγκλήματα ήταν 37,9 έτη, ενώ για όσους διέπραξαν βίαια εγκλήματα ήταν περίπου ενάμισι έτος μεγαλύτερη (39,2 έτη). Δεν προέκυψε σημαντική συσχέτιση της πλειοψηφίας των δημογραφικών στοιχείων και των ψυχοκοινωνικών παραγόντων που εξετάστηκαν, με το βίαιο ή μη βίαιο έγκλημα.

Δεν προέκυψε στην παρούσα έρευνα σημαντική συσχέτιση της εθνικότητας ή της ηλικίας με κάποια

Πίνακας 5. Το είδος του εγκλήματος σε σχέση με παραβατικές-αντικοινωνικές συμπεριφορές.

		Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ ² test
		Μη βίαια		Βίαια/ Και τα δύο		
		n	(%)	n	(%)	
Πυρομανία στην παιδική-εφηβική ηλικία	Όχι	72	69,2	32	30,8	0,984
	Ναι	141	69,1	63	30,9	
Οργανωμένος οπαδός	Όχι	180	69,2	80	30,8	0,947
	Ναι	33	68,8	15	31,3	
Συμμετοχή σε συμμορία	Όχι	105	66,9	52	33,1	0,378
	Ναι	108	71,5	43	28,5	
Κακοποίηση ζώων	Όχι	80	74,8	27	25,2	0,120
	Ναι	133	66,2	68	33,8	
Ψυχοτραυματικό γεγονός	Όχι	124	68,5	57	31,5	0,804
	Ναι	88	69,8	38	30,2	
Μικρή διάρκεια σχέσεων	Όχι	94	66,2	48	33,8	0,298
	Ναι	119	71,7	47	28,3	
Ύπαρξη τατουάζ	Όχι	77	65,3	41	34,7	0,243
	Ναι	136	71,6	54	28,4	

κατηγορία εγκλημάτων κάτι που αποτυπώνεται και στη μελέτη Freudenberg et al.² Υπερτερούν και στην παρούσα έρευνα τα μη βίαια εγκλήματα όπως και στη μελέτη των Içli et al.³

Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται στη μελέτη των Içli et al³ κυρίως με τις κλοπές, ενώ σύμφωνα με τους Δουζένη & Λύκουρα¹ και τους Greenberg & Rosenheck⁴ συνδέεται με τα βίαια αλλά και τα μη βίαια εγκλήματα. Στην παρούσα έρευνα δεν προκύπτει ότι ο μη έγγαμος βίος σχετίζεται ειδικά με κάποια από τις δύο κατηγορίες εγκλημάτων, όπως αναφέρεται στη μελέτη του Marcus²⁰ και σύμφωνα επίσης με τους Δουζένη & Λύκουρα,¹ όπου σχετίζεται με τη βία και το βίαιο έγκλημα, αντίστοιχα. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η συσχέτιση του γάμου με την ηλικία τέλεσης του πρώτου αδικήματος και την ποινική υποτροπή, καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα της βιβλιογραφίας ο γάμος αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα ποινικής υποτροπής.²⁹

Το 31,9% των συμμετεχόντων διέμεναν με την οικογένειά τους πριν τη φυλάκιση και το 25,4% διέμεναν μόνοι τους. Για τα μη βίαια εγκλήματα, η πλειο-

νότητα των κρατουμένων διέμενε με την οικογένεια ή τη γονεϊκή τους οικογένεια αντίστοιχα, ενώ για τα βίαια εγκλήματα οι περισσότεροι κρατούμενοι διέμεναν μόνοι ή με κάποιον σύντροφο. Περιγράφεται η τάση σε κρατούμενους που διέπραξαν βίαια εγκλήματα, να διαμένουν μόνοι ή με έναν μη σταθερό σύντροφο, αναδεικνύοντας ασταθείς διαπροσωπικές σχέσεις, γεγονός που υποστηρίζεται και στη μελέτη του Marcus.²⁰

Δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά όσον αφορά στη σχέση αυτών των παραγόντων με την κατηγοριοποίηση των εγκλημάτων, πλην της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων. Οι συμμετέχοντες που είχαν απαλλαγεί από τα στρατιωτικά τους καθήκοντα, είχαν κατά 49% μικρότερη πιθανότητα να έχουν διαπράξει βίαιο έγκλημα σε σύγκριση με τους συμμετέχοντες που είχαν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Δεδομένο που δεν αναφέρεται τουλάχιστον στην Ελληνική βιβλιογραφία, για να συγκριθεί με την παρούσα μελέτη. Φαίνεται πως οι λόγοι απαλλαγής επηρεάζουν τη ροπή προς τη βίαιη εγκληματικότητα. Η χρήση ουσιών συχνά

Πίνακας 6. Είδος εγκλήματος των συμμετεχόντων ανάλογα με στοιχεία που αφορούν στη ζωή τους πριν τη φυλάκιση και την εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας.

		Κατηγορίες εγκλημάτων				p Pearson's χ ² test
		Μη βίαια		Βίαια/Και τα δύο		
		n	(%)	n	(%)	
Συνθήκες διαμονής πριν τη φυλάκιση	Μόνος	47	60,3	31	39,7	0,120
	Οικογένεια	74	75,5	24	24,5	
	Γονεϊκή Οικογένεια	43	66,2	22	33,8	
	Άλλο	49	74,2	17	25,8	
Τόπος διαμονής πριν τη φυλάκιση	Αστική	146	70,5	61	29,5	0,454
	Ημι-αστική/Αγροτική	67	66,3	34	33,7	
Επάγγελμα πριν τη φυλάκιση	Ναι	190	67,9	90	32,1	0,119
	Όχι	23	82,1	5	17,9	
Αριθμός επαγγελμάτων	Ένα	128	67,7	61	32,3	0,946
	Από δύο και πάνω	62	68,1	29	31,9	
Είδος εργασίας πριν τη φυλάκιση	Πνευματική	12	75,0	4	25,0	0,529
	Χειρονακτική	178	67,4	86	32,6	
Συνεχής εργασία άνω των 6 μηνών	Ναι	149	67,1	73	32,9	0,604
	Όχι	41	70,7	17	29,3	
Στρατιωτική θητεία	Εκπλήρωση	126	62,7	75	37,3	0,001
	Απαλλαγή	87	81,3	20	18,7	

Πίνακας 7. Πολυπαραγοντική λογιστική παλινδρόμηση, με εξαρτημένη μεταβλητή το είδος του εγκλήματος των συμμετεχόντων και ανεξάρτητες, το ιστορικό χρήσης ουσιών και τη στρατιωτική θητεία.

		OR (95% ΔΕ)*	p
Χρήση ναρκωτικών	Όχι	1,00	0,001
	Ναι	0,35 (0,20–0,64)	
Στρατιωτική θητεία	Εκπλήρωση	1,00	0,029
	Απαλλαγή	0,51 (0,28–0,93)	

*Σχετικός λόγος (95% Διάστημα Εμπιστοσύνης)

καθίσταται λόγος απαλλαγής από τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις, ειδικά εάν συνδυάζεται με ψυχιατρική διαταραχή, όπως άλλωστε και η παρουσία μείζονος ψυχοπαθολογίας, κυρίως ψυχώσεων-σχιζοφρένειας. Επιπλέον θα μπορούσε η συγκεκριμένη μεταβλητή να θεωρηθεί ως δείκτης μη βίαιης παραβατικότητας από τους σοβαρά ψυχικά ασθενείς, επιβεβαιώνοντας την άποψη πως το βίαιο έγκλημα εκδηλώνεται από μη σοβαρά ψυχικά πάσχοντες στην πλειοψηφία των περιπτώσεων.¹

Στην Ελλάδα τα ποσοστά γονεϊκής κακοποίησης, παραμέλησης και κακών οικογενειακών σχέσεων είναι αρκετά υψηλά. Η εκτίμηση της συχνότητας της κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών στον γενικό πληθυσμό μπορεί να προσεγγιστεί με βάση τη συχνότητα του 1–2% και προβολή στον ετήσιο αριθμό γεννήσεων των 100.000 περίπου παιδιών. Έτσι αναμένονται 1.000–2.000 νέες περιπτώσεις κατ' έτος, για κάθε έτος ηλικίας, με μεγαλύτερη συχνότητα στις μικρές ηλικίες.³⁰ Στον πληθυσμό της συγκεκριμένης

μελέτης προέκυψε πως μόνο το 60,7% των συμμετεχόντων είχε γονείς που είχαν καλές σχέσεις μεταξύ τους. Οι μισοί από τους συμμετέχοντες, είχαν βιώσει βία μεταξύ των γονιών τους. Σύμφωνα με τα αναφερόμενα, το 84,9% των κρατουμένων είχαν δεχτεί κάποιου είδους βία από τον πατέρα τους, ενώ το 58,5% είχαν δεχτεί κάποιου είδους βία από τη μητέρα τους. Φαίνεται πως στον πληθυσμό των κρατουμένων είναι υψηλά τα ποσοστά γονεϊκής βίας ή βίας μεταξύ του γονεϊκού ζεύγους, γεγονός που προκύπτει γενικότερα από τα βιβλιογραφικά δεδομένα, χωρίς αυτά τα στοιχεία να συσχετίζονται ειδικά με κάποια κατηγορία εγκλημάτων.^{15-19,21,22}

Οι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες είχαν κακές σχολικές επιδόσεις και διαπληκτισμούς με τους συμμαθητές τους, ενώ στο 25,3% είχαν υποστεί σχολική κακοποίηση. Το 41,9% των συμμετεχόντων ήταν οι ίδιοι κακοποιητές. Δεδομένου ότι τα ευρήματα αυτά περιγράφουν σαφείς ενδείξεις από μικρή ηλικία αντικοινωνικής και επιθετικής συμπεριφοράς, συνιστούν δεδομένα που πρέπει να προβληματίσουν ιδιαίτερα.^{2,15,16,18,19}

Το 53,9% των συμμετεχόντων είχαν σχέσεις μικρής διάρκειας παραπέμποντας σε διαπροσωπικές δυσκολίες. Οι κρατούμενοι ανέφεραν κάποιο ψυχοτραυματικό γεγονός στη ζωή τους, σε ποσοστό 41,0%. Σχεδόν οι μισοί ανέφεραν συμμετοχή σε συμμορία (49,0%). Σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων ήταν οργανωμένοι οπαδοί ομάδας (15,6%) και είχαν σε μεγάλο ποσοστό τατουάζ (61,7%). Ενδιαφέροντα είναι τα υψηλά ποσοστά των κρατουμένων που παρουσίαζαν συμπεριφορές πυρομανίας (66,2%) και περιγράφουν τον εαυτό τους ως «κακοποιητή» ζώων (65,3%). Τα παραπάνω δεδομένα είναι εξαιρετικά υψηλά και στην παρούσα έρευνα (κακές σχολικές επιδόσεις, κακές σχέσεις με τους συμμαθητές, σύναψη μικρής διάρκειας σχέσεων, ύπαρξη τατουάζ και συμμετοχή σε συμμορίες ανηλίκων), επιβεβαιώνοντας τα βιβλιογραφικά δεδομένα, που συσχετίζουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως και τις αντικοινωνικές συμπεριφορές (πυρομανία και κακοποίηση ζώων), με την παραβατικότητα πληθυσμών κρατουμένων και τις διαταραχές προσωπικότητας κυρίως της Ομάδας Β του διαγνωστικού συστήματος DSM.^{1,2,13,14,20,31-33}

Σχεδόν όλοι οι κρατούμενοι έκαναν χρήση καπνού και αλκοόλ. Εντυπωσιάζει η πρώιμη έναρξη (στην προεφηβική ηλικία) τόσο για το αλκοόλ όσο και για την κάνναβη. Σχεδόν οι μισοί από τους χρήστες άρχισαν τη χρήση πριν από την ηλικία των 15 ετών, έκαναν χρήση συνδυασμού ουσιών (50,3%), επίσης το 46,4% είχε ξεκινήσει χρήση ναρκωτικών σε ηλικία 16-20 ετών, ενώ το 40,8% άρχισε τη χρήση ναρκωτικών σε ηλικία 10-15 ετών. Το 87,5% των κρατουμένων άρχισε τη χρήση αλκοόλ σε ηλικία 10-15 ετών. Την ίδια περίοδο ξεκίνησε τη χρήση κάνναβης, συγκεκριμένα το 63,9% των κρατουμένων. Σύντονα με τα δεδομένα είναι τα πολύ υψηλά ποσοστά κρατουμένων με ιστορικό χρήσης ουσιών και αλκοόλ,⁵⁻⁸ που συνδέει σαφώς τη χρήση ουσιών με την παραβατικότητα γενικότερα. Πάντως με βάση τα δεδομένα της παρούσας μελέτης η χρήση ναρκωτικών συνδέεται κυρίως με το μη βίαιο έγκλημα. Οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών προέκυψε πως έχουν 65% μικρότερη πιθανότητα διάπραξης βίαιου εγκλήματος σε σχέση με τους μη χρήστες ναρκωτικών, σε αντίθεση με βιβλιογραφικές αναφορές.^{1,5} Ως εκ τούτου είναι πιθανό η χρήση ναρκωτικών να συνδέεται περισσότερο με τα εγκλήματα του νόμου περί ναρκωτικών ή και με τα εγκλήματα που είναι σχετικά με τα ναρκωτικά, π.χ. κλοπές. Επίσης πρέπει να σημειωθεί πως στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε το ιστορικό χρήσης ουσιών και όχι η χρήση κατά την τέλεση αδικήματος. Η χρήση ναρκωτικών φαίνεται να ανοίγει τον δρόμο προς την παραβατικότητα, αρχής γενομένης από την αναζήτηση αυτής καθαυτής της ουσίας. Στη συνέχεια, πολύ συχνά βλέπουμε να εμφανίζονται περαιτέρω παραβατικές συμπεριφορές, χωρίς όμως απαραίτητα να σημαίνει αυτό μετάβαση από τη μη βίαιη στη βίαιη εγκληματική δράση.

Η συγκεκριμένη εργασία είναι η πρώτη που μελετά τη συσχέτιση ψυχοκοινωνικών παραγόντων με τα είδη των εγκλημάτων σε πληθυσμό κρατουμένων στις Ελληνικές φυλακές. Προηγούμενες έρευνες σε Έλληνες κρατούμενους αφορούσαν στην πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας,³⁴ την αδρή διαγνωστική αξιολόγηση των κρατουμένων,³⁵ καθώς και την αξιολόγηση της αυτοκτονικότητας και της παρααυτοκτονικής συμπεριφοράς,^{36,37} το ιστορικό χρήσης ουσιών³⁸ καθώς και το ψυχοκοινωνικό και μαθησιακό προφίλ των κρατουμένων.^{39,40}

Συμπερασματικά, με βάση τα ευρήματα της παρούσας μελέτης ο πληθυσμός των κρατουμένων στις Ελληνικές φυλακές κατά μέσον όρο, αποτελείται από κατοίκους αστικών περιοχών, μικρής ηλικίας, άγαμους, που έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις, δεν ζουν μόνοι, συνάπτουν μικρής διάρκειας σχέσεις, εργάζονταν το τελευταίο εξάμηνο πριν τη φυλάκιση σε εργασία χειρωνακτική. Είναι χαμηλής εκπαίδευσης, με κακές σχολικές επιδόσεις, διαπληκτίζονταν με τους συμμαθητές τους, παρουσιάζουν ιστορικό συμπεριφορών πυρομανίας και κακοποίησης ζώων. Έχουν βιώσει βία στη γονεϊκή σχέση καθώς και κάποιου είδους βία κυρίως, αλλά όχι

αποκλειστικά, από τον πατέρα. Έχουν ιστορικό χρήσης αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών από πολύ μικρή ηλικία. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά τους διαφοροποιούν δραματικά από τον γενικό πληθυσμό, χωρίς όμως να προκύπτει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το βίαιο ή το μη βίαιο έγκλημα, πλην της απαλλαγής από τη στρατιωτική θητεία και της χρήσης ναρκωτικών, όπου προκύπτει αρνητική συσχέτιση με το βίαιο έγκλημα. Περαιτέρω έρευνες σε μεγαλύτερη κλίμακα, είναι απαραίτητες για τη διερεύνηση της επίδρασης κυρίως των μη κοινών περιβαλλόντων, τόσο στη βίαιη, όσο και στη μη βίαιη εγκληματική δράση.

Prisoners in Greek prisons: Correlation of demographic and psychosocial data with committed crimes

**A. Apostolopoulos,¹ I. Michopoulos,¹ E. Rizos,¹ V. Manthou,³
G. Tzeferakos,¹ G. Kalemi,¹ Ch. Papageorgiou,² A. Douzenis¹**

¹*2nd Psychiatric Department of the National and Kapodistrian University of Athens, "Attikon" Hospital, Athens,*

²*1st Psychiatric Department of the National and Kapodistrian University of Athens, Aeginition Hospital, Athens,*

³*Organization Against Drugs (OKANA), Athens, Greece*

Psychiatriki 2018, 29:137–148

Previous literature shows an association between several psychosocial factors or life events in general and delinquency. Factors such as gender, cannabis and drugs use are firmly connected to delinquency. Similarly, interpersonal violent behavior appears to be more frequent in people with lower socioeconomic status and people with lower education. The association of these factors with the violent or non-violent crimes, especially in Greek research literature, is very limited. The present study is an attempt to examine in a Greek prison population the correlation of demographic and psychosocial factors with violent and non-violent crime. The prison population sample comprised of 308 males from a total of 1300 prisoners, aged between 18 and 77 years old. The survey was conducted from January 2012 until August 2013 in Korydallos and Domokos prisons. In our prison population sample most of the crimes were non-violent. The prisoners were urban dwellers, of young age, were not married and were in short-term relationships on average. They had completed their military obligations, were not live alone, and have been working in the last six months before being imprisoned, in manual labor. They had low-grade education and poor school achievements, had been brawling with classmates and had history of antisocial behavior (liked to "put fire" and abuse animals). They report good relationships with their parents; however, they had experienced violence in parental relationships and some

kind of violence, mainly by the father and secondarily by the mother. They have not been involved in gangs necessarily and have a history from a young age, of alcohol, cannabis and drugs use. Cannabis use history was reported by 208 prisoners (67.5%) and 133 (63.9%) of them started using at the age of 10–15 years old. A total of 179 prisoners (58.5%) reported a history of drug use, about half of them (50.3%) reported being addicted to a combination of drugs. For 40.8% (n=73) drug use was initiated in the age of 10–15 years old, while the largest percentage (46.4%) of prisoners mentioned as starting age 16–20 years old. Although the above features underline the great differences between prison population and the general population, there are no significant associations of these factors with violent or non-violent crime. However, the prisoners with drug use history were 65% less likely to have been sentenced for violent crime. Also, the prisoners exempted from their military duties, were 49% less likely to have committed violent crime.

Key words: Prisoners, demographic factors, psychosocial factors, crime.

Βιβλιογραφία

1. Δουζένης Αθ, Λύκουρας Λ. *Ψυχιατροδικαστική*. Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα, 2008
2. Freudenberg N, Moseley J, Labriola M, Daniels J, Murrill C. Comparison of health and social characteristics of People leaving New York City jails by age, gender, and race/ethnicity: implications for public health interventions. *Publ Health Rep* 2007, 122:733–743, doi:10.1177/003335490712200605
3. İçli TG, Seydioğullari I, Tatlıdil H, Coban S, Sever H, Süeröğlü U. Profiling property criminals in Turkey. *Int J Offender Ther Comp Criminol* 2010, 54:640–655, doi:10.1177/0306624X09337390
4. Greenberg GA, Rosenheck RA. Jail incarceration, homelessness, and mental health: a national study. *Psychiatr Serv* 2008, 59(2):170–177, doi: 10.1176/ps.2008.59.2.170
5. Friedman AS, Glassman K, Terras BA. Violent behavior as related to use of marijuana and other drugs. *J Addict Dis* 2001, 20:49–72, doi:10.1300/J069v20n01 06
6. el-Guebaly N, Lee M. Alcoholism and gun control. *Can Psychiatr Assoc J* 1977, 22:243–251, PMID: 890644
7. Wootton L, Buchanan A, Leese M, Tyrer P, Burns T, Creed F et al. Violence in psychosis: estimating the predictive validity of readily accessible clinical information in a community sample. *Schizophr Res* 2008, 101:176–184, doi: 10.1016/j.schres.2007.12.490
8. Seena Fazel, John Danesh. Psychiatric comorbidity in forensic psychiatry. Serious mental disorder in 23 000 prisoners: a systematic review of 62 surveys. *Lancet* 2002, 359:545–550 doi: 10.1016/S0140-6736(02)07740-1
9. Pulay AJ, Dawson DA, Hasin DS, Goldstein RB, Ruan WJ, Pickering RP et al. Violent behavior and DSM-IV psychiatric disorders: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *J Clin Psychiatry* 2008, 69:12–22, PMID: 18312033
10. Amdzaranda PA, Fatoye FO, Oyebanji AO, Ogunro AS, Fatoye GK. Factors associated with psychoactive substance use among a sample of prison inmates in Ilesa, Nigeria. *Niger Postgrad Med J* 2009, 16:109–114, PMID: 19606190
11. Haggård-Grann U, Hallqvist J, Långström N, Möller J. The role of alcohol and drugs in triggering criminal violence: a case-cross-over study. *Addiction* 2006, 101:100–108, doi: 10.1111/j.1360-0443.2005.01293.x
12. Hekansson A, Berglund M. Risk factors for criminal recidivism - a prospective follow-up study in prisoners with substance abuse. *BMC Psychiatry* 2012, 12:111, doi: 10.1186/1471-244X-12-111
13. Knittel AK, Snow RC, Griffith DM, Morenoff J. Incarceration and sexual risk: examining the relationship between men's involvement in the criminal justice system and risky sexual behavior. *AIDS Behav* 2013, 17:2703–2714, doi: 10.1007/s10461-013-0421-4
14. Carr BG, Wiebe DJ, Richmond TS, Cheney R, Branas CC. A randomised controlled feasibility trial of alcohol consumption and the ability to appropriately use a firearm. *Inj Prev* 2009, 6:409–412, doi: 10.1136/ip.2008.020768
15. Lemos I, Favasca L. Psychosocial adversity, delinquent pathway and internalizing psychopathology in juvenile male offenders. *Int J Law Psychiatry* 2015, 42–43:49–57, doi: 10.1016/j.ijlp.2015.08.007
16. Neller DJ, Denney RL, Pietz CA, Thomlinson RP. The relationship between trauma and violence in a jail inmate sample. *J Interpers Violenc* 2006, 21:1234–1241, doi: 10.1177/0886260506290663
17. Marcus RF, Gray L Jr. Close relationships of violent and nonviolent African American delinquents. *Violence Vict* 1998, 13:31–46, PMID: 9650244
18. Miller KS, Knutson JF. Reports of severe physical punishment and exposure to animal cruelty by inmates convicted of felonies and by university students. *Child Abuse Negl* 1997, 21:59–82, PMID: 9023023
19. Murray J, Farrington DP, Sekol I. Children's antisocial behavior, mental health, drug use, and educational performance after parental incarceration: a systematic review and meta-analysis. *Psychol Bull* 2012, 138:175–210, doi: 10.1037/a0026407
20. Marcus RF. Cross-sectional study of violence in emerging adulthood. *Aggress Behav* 2009, 35:188–202, doi: 10.1002/ab.20293
21. Spinhoven P, Elzinga BM, Van Hemert AM, de Rooij M, Penninx BW. Childhood maltreatment, maladaptive personality types and level and course of psychological distress: A six-year longi-

- itudinal study. *J Affect Disord* 2016, 191:100–108, doi: 10.1016/j.jad.2015.11.036
22. Beaver KM, Al-Ghamdi MS, Kobeisy AN, Alqurashi FH, Connolly EJ, Schwartz JA. The Association Between Psychopathic Personality Traits and Victimization and Exposure to Violence in a Sample of Saudi Arabian Youth. *Psychiatr Q* 2016, 87:217–228, doi: 10.1007/s11126-015-9383-1
  23. Van Zalk MH, Van Zalk N. Violent peer influence: The roles of self-esteem and psychopathic traits. *Dev Psychopathol* 2015, 27:1077–88, doi: 10.1017/S0954579415000693
  24. Claes L, Tavernier G, Roose A, Bijttebier P, Smith SF, Lilienfeld SO. Identifying personality subtypes based on the five-factor model dimensions in male prisoners: implications for psychopathy and criminal offending. *Int J Offender Ther Comp Criminol* 2014, 58:41–58, doi: 10.1177/0306624X12462013
  25. Carlson M, Oshri A, Kwon J. Child maltreatment and risk behaviors: The roles of callous/unemotional traits and conscientiousness. *Child Abuse Negl* 2015, 50:234–243, doi: 10.1016/j.chiabu.2015.07.003.
  26. Sergeantanis TN, Sakelliadis EI, Vlachodimitropoulos D, Goutas N, Sergeantanis IN, Spiliopoulou CA et al. Does history of childhood maltreatment make a difference in prison? A hierarchical approach on early family events and personality traits. *Psychiatry Res* 2014, 220:1064–1070, doi: 10.1016/j.psychres.2014.10.019
  27. Vaughn MG, Salas-Wright CP, DeLisi M, Qian Z. The antisocial family tree: family histories of behavior problems in antisocial personality in the United States. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2015, 50:821–831, doi: 10.1007/s00127-014-0987-9.
  28. Κώδικας Ποινικής Δικονομίας 1951. Available from www.ministryofjustice.gr
  29. Kendler KS, Lönn SL, Sundquist J, Sundquist K. The role of marriage in criminal recidivism: a longitudinal and co-relative analysis. *Epidemiol Psychiatr Sci* 2017, 18:1–9, doi: 10.1017/S2045796016000640
  30. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε. *Οδηγός για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα, 1998. Available from www.ich-mhsw.gr
  31. Roberts TA, Ryan SA. Tattooing and high-risk behavior in adolescents. *Pediatrics* 2002, 110:1058–1063, PMID:12456900
  32. Hensley C, Tallichet SE. Animal cruelty motivations: assessing demographic and situational influences. *J Interpers Violence* 2005, 20:1429–1443, doi: 10.1177/0886260505278714
  33. Λύκουρας Ε, Δουζένης Αθ. Η επικινδυνότητα της σχιζοφρένειας. *Ψυχιατρική* 2011, 22:105
  34. Geitona M, Milioni SO. Health status and access to health services of female prisoners in Greece a cross-sectional survey. *BMC Health Serv Res* 2016, 16:243, doi: 10.1186/s12913-016-1506-3
  35. Alevizopoulos G, Igoumenou A. Psychiatric disorders and criminal history in male prisoners in Greece. *Int J Law Psychiatry*. 2016, 47:171–175, doi: 10.1016/j.ijlp.2016.04.003
  36. Sakelliadis EI, Vlachodimitropoulos DG, Goutas ND, Panousi PI, Logiopoulou AP, Delicha EM et al. Forensic investigation of suicide cases in major Greek correctional facilities. *J Forensic Leg Med*. 2013, 20:953–958, doi: 10.1016/j.jflm.2013.08.009
  37. Sakelliadis EI, Papadodima SA, Sergeantanis TN, Giotakos O, Spiliopoulou CA. Self injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors. *Eur Psychiatry* 2010, 25:151–158, doi: 10.1016/j.eurpsy.2009.07.014
  38. Fotiadou M, Livaditis M, Manou I, Kaniotou E, Samakouri M, Tzavaras N et al. Self-reported substance misuse in Greek male prisoners. *Eur Addict Res* 2004, 10:56–60, doi: 10.1159/000076114
  39. Maniadaki K, Kakouros E. Social and mental health profiles of young male offenders in detention in Greece. *Crim Behav Ment Health* 2008, 18:207–215, doi: 10.1002/cbm.698
  40. Zakopoulou V, Pashou T, Tzavelas P, Christodoulides P, Anna M, Iliana K. Learning difficulties: a retrospective study of their comorbidity and continuity as indicators of adult criminal behaviour in 18-70-year-old prisoners. *Res Dev Disabil* 2013, 34:3660–3671, doi: 10.1016/j.ridd.2013.08.033

Αλληλογραφία: Αθ. Αποστολόπουλος, Κηφισίας 72, 115 26 Αθήνα
 Τηλ. 213-03 62 916, 6944-721 170
 e-mail: th.apostolopoulos@gmail.com